

BREXIT, TÁC ĐỘNG VÀ HÀM Ý CHO VIỆT NAM

PGS.TS. Lưu Ngọc Trinh - Viện Kinh tế và Chính trị Thế giới

“Cuộc hôn nhân” kéo dài 43 năm giữa Anh và EU đã chấm dứt với tỷ lệ 52% thuận, 48% người dân Anh phản đối việc Anh rời khỏi Liên minh châu Âu (EU) sau kỳ trưng cầu dân ý lịch sử. Dù London và Scotland chọn ở lại EU, nhưng đa số cử tri ở cái xứ một thời “Mặt trời không bao giờ lặn” này lại muốn chia tay, vứt bỏ thành tựu của gần nửa thế kỷ xây đắp, bất chấp những mất mát to lớn cả về chính trị, kinh tế, ngoại giao,... chỉ vì sợ bị thiệt thòi khi tham gia với những quốc gia mà Anh cho là kém phát triển hơn mình. Điều đó đã, đang và sẽ tác động tới hầu hết các quốc gia trên thế giới, trong đó có Việt Nam. Bài viết này cho rằng, mặc dù chưa thể đo lường được một cách chính xác, đầy đủ và cụ thể hậu quả nhiều mặt của “cuộc ly hôn thế kỷ” này, song bước đầu cũng muốn nêu ra một số tác động của nó, và từ đó rút ra một số hàm ý cho Việt Nam, khi nước Anh chính thức rời khỏi EU.

1. Brexit là gì?

Brexit là thuật ngữ tiếng Anh ghép từ 2 chữ Britain (nghĩa là Liên hiệp Vương quốc Anh) và Exit (nghĩa là thoát khỏi). Do đó, ý nghĩa cụm từ Brexit nghĩa là ủng hộ cho Liên hiệp Vương quốc Anh rời khỏi EU.

2. Tại sao lại xảy ra Brexit?

Có thể nói rằng, không phải Brexit bây giờ mới có hoặc xảy ra một cách bất ngờ mà nó đã được manh nha ngay từ năm 1973, khi Anh bắt đầu gia nhập vào Cộng đồng Kinh tế châu Âu (EEC – European Economic Community), và luôn tồn tại âm ỉ, dai dẳng từ đó đến nay.

- Việc Anh tham gia vào Cộng đồng Kinh tế châu Âu (EEC) từ trước vốn đã có nhiều trục trặc. Có thời điểm, ECC đã từ chối Anh. Về sau, Anh cũng được tham gia vào EU. Nước Anh có nền văn hóa, chính trị và phong cách sống khác với những nước châu Âu còn lại. Ở châu Âu, có 3 nền kinh tế lớn là Đức, Pháp và Anh với đặc trưng khác nhau. Kể từ khi Anh gia nhập khối này, nhiều người dân Anh có luồng tư tưởng là Anh không thuộc về châu Âu và bất đồng với tư cách thành viên của EU¹. Diễn giải thế để có thể thấy rằng, mối quan hệ giữa người dân Anh và EU vốn đã không “thuận buồm

¹ Dân Anh được đánh giá là một sắc dân bảo thủ và thích đứng ngoài cuộc của châu Âu, như cái cách mà khi Anh làm bá chủ thế giới trước Chiến tranh Thế giới thứ 2. Thậm chí sau khi gia nhập EU, nhiều nghị sĩ còn chống lại việc tham gia vào đồng Euro. Trong khi các nước lục địa thuộc EU còn tham gia Hiệp ước tự do đi lại (tên là Schengen), thì Anh vẫn không tham gia vì muốn bảo vệ quyền lợi cho mình và những chống đối trong nước.

xuôi gió” từ trong quá khứ và đó là một trong những nguyên nhân khiến người dân Anh “hờ hững” với EU².

- Có thể thấy, ở Anh luôn tiềm ẩn những lực lượng chính trị (có đầu óc dân tộc chủ nghĩa) chống lại EU và chỉ chờ cơ hội rời bỏ EU. Những năm gần đây, khủng hoảng kinh tế, khủng hoảng nợ công châu Âu khiến nhiều thành viên EU vỡ nợ và khủng hoảng di cư đã đẩy EU vào tình cảnh khó khăn. Có thể nói đó là “đồng rom khô” cho sự bùng nổ ly khai của Anh khỏi EU.

- ***Vì sao những người ủng hộ Brexit luôn cho rằng “phải thoát khỏi EU”, dù họ đã rất cố gắng và tốn kém để được gia nhập EU?*** Vì họ luôn tâm niệm rằng, ở trong EU, nước Anh chịu rất nhiều thiệt thòi. Nước Anh phải gánh chịu những chính sách chung của châu Âu áp đặt cho họ, EU áp đặt ra quá nhiều luật lệ kinh doanh mà không tính đến đặc thù của nước Anh³. Quan trọng hơn cả là Anh phải bỏ ra một chi phí khá lớn khi vào EU, trong khi lợi ích họ nhận lại có thể không tương xứng. Họ cho rằng, trong khi một năm EU thu hàng tỷ bảng Anh tiền phí thành viên nhưng lợi ích mang lại (hay trả lại) cho Anh rất ít. Người Anh tham gia vào EU, họ mất quyền tự quyết, mất sự độc lập của nước Anh trong quá trình phát triển. Vấn đề nợ công của châu Âu, vấn đề nhập cư cũng là gánh nặng lớn của nước Anh. Vì thế, dễ hiểu vì sao hơn 52% người Anh đã chọn phương án rời bỏ EU.

Chung quy lại, họ cho rằng nước Anh đang bị EU kéo tụt lại, và thậm chí nhiều khi họ còn bị lép vế trước các quốc gia ở lục địa già trong một số quyết sách quan trọng. Điều đó là không thể chấp nhận được đối với một quốc gia đã từng có thời “Mặt trời không bao giờ lặn” trên đất nước họ.

+ Trái với một trong những nguyên tắc chính của EU là “đi lại tự do”, tức là không cần thị thực cũng đi đến và sống được ở một quốc gia EU khác, họ luôn muốn Anh được quyền kiểm soát đầy đủ biên giới của mình và giảm số người đến sống và làm

² ***Anh gia nhập EU từ bao giờ?*** Liên minh châu Âu (EU) ra đời từ năm 1951 với tiền thân là Cộng đồng than và thép châu Âu gồm 6 quốc gia nhằm tận dụng hoạt động thương mại tự do để vực dậy nền kinh tế sau Chiến tranh thế giới thứ hai. Năm 1957, Hiệp ước Rome tạo nên Cộng đồng kinh tế châu Âu (EEC). Anh đã nhiều lần cố gắng gia nhập vào khối này nhưng Tổng thống Pháp lúc đó là Charles de Gaulle đã liên tục từ chối đơn xin gia nhập của Anh vào các năm 1963 và 1967. Cuối cùng đến năm 1973 Anh mới trở thành thành viên của EU. Tuy vậy, chỉ 2 năm sau khi Anh gia nhập EEC, vào năm 1975 đã có một cuộc trưng cầu dân ý về việc nước Anh đi hay ở. Hơn 67% người Anh chọn ở lại.

³ Cụ thể, có thể lấy ví dụ về ngành thép: Đây là một trong những ngành huyết mạch. Nhưng do những ràng buộc với thuế suất của EU áp dụng chung khiến ngành thép không thể nào cạnh tranh nổi với thép giá rẻ được nhập từ Trung Quốc. Việc này dẫn đến các tập đoàn thép phải sa thải nhân viên. Dẫn đến thất nghiệp, thiếu việc làm. Chưa kể đến tình trạng hiện nay người dân tị nạn nhập cư vào Châu Âu rất nhiều. Họ sẽ cạnh tranh giành việc làm với những người bản địa. Đồng thời, tỷ giá bảng Anh thì cao hơn so với đồng Euro, khiến cho chi phí sản xuất hàng tại Anh đắt hơn so với các nước khác, do đó hàng từ Anh sẽ bị giảm khả năng cạnh tranh so với các mặt hàng từ nước khác. Đóng góp của Anh cho ngân sách EU nhiều mà hưởng lợi ích thì không bao nhiêu.

việc tại Anh. Họ cũng phản đối ý tưởng “liên minh gần gũi hơn bao giờ hết” và họ coi đó là động thái để thành lập “Hiệp chủng quốc châu Âu”.

- Những người ủng hộ Brexit cho rằng trong 4 thập kỷ qua, EU đã thay đổi quá nhiều về quy mô và ngày càng trở nên quan liêu, khiến tầm ảnh hưởng và chủ quyền của Anh bị suy giảm.

3. Brexit sẽ tác động như thế nào đến kinh tế toàn cầu, EU và nước Anh?

Đây là câu hỏi rất quan trọng và gây nhiều tranh cãi.

Vương quốc Anh sẽ ra đi ngay lập tức? Chắc chắn không! Với việc ông David Cameron từ chức và bà Theresa May, Chủ tịch Đảng Bảo thủ, lên làm Thủ tướng, chắc chắn người Anh đã quyết dứt áo ra đi. Tuy vậy, nước Anh vẫn còn 2 năm đàm phán với EU về nhiều khía cạnh của “vụ ly hôn” này tính từ khi Anh kích hoạt điều 50 của Hiệp ước Lisbon. Chính các cuộc đàm phán trong khoảng thời gian quá độ này sẽ định hình cách mà Anh sẽ ra khỏi ngôi nhà chung EU như thế nào và sẽ quyết định mối quan hệ giữa Anh và EU sau “cuộc ly hôn” này. Các vấn đề chủ yếu xoay quanh hoạt động thương mại. Nếu Anh vẫn muốn nằm trong thị trường lớn nhất thế giới với 500 triệu người, chắc chắn các lãnh đạo EU sẽ đưa ra cái giá rất đắt (mà chắc chắn sẽ tác động tiêu cực đến kinh tế và thương mại của Anh) để răn đe một số nước khác cũng đang lăm le tổ chức một cuộc trưng cầu dân ý tương tự.

Tác động này diễn tiến như thế nào sẽ phụ thuộc vào các điều khoản sau khi Anh đàm phán với EU, đặc biệt là việc Anh có còn được phép tự do bước vào thị trường chung châu Âu nữa hay không. (Về dài hạn, thì chưa chắc chắn, song câu trả lời hay tiên đoán của hầu hết các chuyên gia, của cả những người ủng hộ lẫn phản đối Brexit đều cho rằng, trong trung và ngắn hạn, “*tiêu cực sẽ nhiều hơn tích cực, và đó là một tin buồn với hầu hết các nền kinh tế*”. Thiệt hại sẽ xảy ra với cả hai bên và thiệt hại là rất lớn. Không chỉ EU thua mà cả thế giới cùng thua)⁴.

Nhìn chung, GDP sẽ giảm rất nhiều, nền kinh tế của châu Âu sẽ bị ảnh hưởng, bởi vì hiện tại các nền kinh tế châu Âu đang có nhiều vấn đề, nay lại thiếu nước Anh thì càng khó khăn hơn. Với riêng nước Anh, khi Anh ra khỏi EU, vị trí của Luân Đôn có thể bị thay đổi do không còn những ưu đãi, hàng hóa không thể dịch chuyển tự do giữa các quốc gia trong khối. Các lợi ích kinh tế khi còn là thành viên của EU sẽ bị lấy đi. Để bù đắp lại, Anh sẽ phải dựng lên các rào cản trong xuất nhập khẩu và các thỏa thuận song phương. Điểm tích cực là Anh không có nhiều ràng buộc với EU nên Anh sẽ dễ

⁴ Hầu hết các chuyên gia kinh tế muốn Anh ở lại và nói rằng nếu ra đi tốc độ tăng trưởng của Anh sẽ sụt giảm mạnh, đồng bằng yếu đi đáng kể và trung tâm tài chính London sẽ chịu nhiều thiệt hại. Kể cả những chuyên gia kinh tế ủng hộ Brexit cũng phải thừa nhận rằng có những tác động tiêu cực trong ngắn và trung hạn. Phải đến năm 2030 Anh mới có thể giàu hơn.

dàng hành động để lấy lại chủ quyền của mình, nhẹ gánh hơn với nợ công và nhập cư. Theo đó, nguy cơ khủng bố sẽ giảm.

3.1. Tác động ngắn hạn

Ở Anh, tâm lý hoảng loạn, mất phương hướng bao trùm ngay sau khi có kết quả Brexit. Nhiều ngân hàng Anh mất 30% vốn hóa, thị trường chứng khoán Luân Đôn sụt hơn 8% sau nửa giờ biết kết quả kiểm phiếu Brexit. Đồng bảng Anh mất giá; Kinh tế được dự báo tăng trưởng chậm lại, thậm chí suy thoái⁵.

Đồng bảng Anh đã xuống giá, dẫn đến những bất ổn trên thị trường tài chính - tiền tệ thế giới. Cụ thể, 2,08 nghìn tỷ USD đã bị cuốn phăng khỏi thị trường chứng khoán toàn cầu trong phiên giao dịch ngày thứ Sáu (23/6/2016), ngày mà cử tri Anh bỏ phiếu chọn rời khỏi EU. Giá trị và vị thế đồng Euro lập tức bị tác động tiêu cực theo hướng sa sút cùng với đồng bảng Anh⁶.

3.2. Tác động trung và dài hạn

3.2.1. Toàn cầu

- Các quan hệ và có thể các luật chơi kinh tế có thể được biên tập lại. Hệ thống tài chính - tiền tệ toàn cầu chắc chắn sẽ phải điều chỉnh lại;
- Brexit hé mở khả năng diễn ra một cuộc sắp xếp lại quyền lực, các mối quan hệ kinh tế, các đường biên giới và các hệ tư tưởng (theo đường lối dân tộc chủ nghĩa) trên toàn thế giới.

3.2.2. Châu Âu “vạ lây”

- Đây sẽ là một gánh nặng mới với toàn khối EU, bên cạnh những thách thức còn tồn tại về kinh tế, như cuộc khủng hoảng nợ công, vấn đề di cư, vì không còn nước Anh để cùng gánh vác;
- Làm trầm trọng thêm cuộc khủng hoảng di cư;
- Đây là cơ hội để nước Nga trỗi dậy và tác động đến khối thống nhất của EU.

⁵ Ngân hàng Goldman Sachs đã hạ mức dự báo *tăng trưởng kinh tế toàn cầu* thêm 0,1 điểm phần trăm xuống 3,1% cho năm 2016. Bên cạnh đó, GDP của Anh sẽ bị thiệt hại khoảng 2,75 điểm phần trăm trong 18 tháng tới do những biến động về thương mại sau chiến thắng của Brexit. Goldman Sachs cũng hạ mức dự báo tăng trưởng năm nay của Anh xuống 1,5%, thấp hơn 0,5 điểm phần trăm so với dự báo trước đó. Đồng thời, ngân hàng này cũng hạ mức dự báo tăng trưởng năm 2017 của nước này xuống 0,2%, thấp hơn 1,8% so với dự báo trước. GDP của khu vực Eurozone sẽ giảm 0,5 điểm phần trăm xuống 1,25% trong vòng 2 năm tới. Trong khi đó, dự báo tăng trưởng nửa cuối năm 2016 của Mỹ cũng bị hạ từ 2,25% của dự báo trước xuống 2%. Dẫn theo <http://cafef.vn/sau-brexit-kinh-te-anh-se-roi-vao-suy-thoai-nam-2017-20160627100409373.chn>.

⁶ Theo CNN và CNBC, giá trị đồng bảng rơi xuống mức 1 GBP ngang giá 1,35 USD lần đầu tiên sau 31 năm kể từ năm 1985. GBP giảm giá đến 11% vào ngày 24/6/2016, giảm so với tất cả các đồng tiền chính khác trên thế giới và là mức giảm trong ngày lớn nhất từ trước đến nay. Mức sụt giảm của bảng Anh so với yên Nhật (JPY) rất rõ rệt, 1 GBP đổi được 133,18 JPY vào lúc 12 giờ 27 phút giờ Hồng Kông, giảm mạnh so với mức trước đó là 1 GBP đổi được 160 yên Nhật vào đầu ngày giao dịch 24/6 ở châu Á. Đồng tiền chung Euro cũng giảm xuống điểm đáy kể từ tháng 5 là 1 Eur ngang giá 1,0909 USD. Dẫn theo <http://thanhnien.vn/kinh-doanh/nuoc-anh-roi-eu-bang-anh-roi-xuong-day-31-nam-716622.html>.

- Là cơ hội để chủ nghĩa dân túy và chủ nghĩa dân tộc ngóc đầu dậy ở không ít các quốc gia, không chỉ trong phạm vi EU. Bởi vì, khi đã có tiền lệ Brexit, không ai có thể khẳng định sẽ không có những quốc gia khác trong số 28 nước thành viên lợi dụng quyết định của Anh để đòi độc lập. Brexit đã khiến nhiều người nhắc lại dự đoán của Lý Quang Diệu về nguy cơ tan rã của EU trong tương lai không xa⁷.

- Do kinh tế Anh hiện chiếm khoảng 1/6 GDP của EU, 1/10 giá trị xuất khẩu của EU tới Anh và xuất khẩu từ Anh vào EU chiếm 1/2 kim ngạch. Hầu hết các quốc gia châu Âu đều có thặng dư thương mại với Anh, nên Brexit chắc chắn sẽ tác động tiêu cực đến thương mại và kinh tế của EU và của các quốc gia thành viên. Như Cơ quan tư vấn tài chính và kinh tế Euler Hermes cho rằng Bỉ, Ireland, Hà Lan, Đức, Pháp và nước phi thành viên là Mỹ sẽ bị thiệt hại do là bạn hàng lớn của Anh⁸.

- Bị chia rẽ và có nguy cơ tan rã (hiệu ứng domino): Pháp, Italia, Hà Lan, Tây Ban Nha (đòi lãnh thổ Gibraltar do Anh chiếm),... cũng có thể xin ra⁹?

➤ Vị thế và tiếng nói của EU bị sút mẻ ít nhiều, vị thế của đồng Euro cũng bị sa sút.

➤ EU buộc phải đẩy mạnh cải tổ (phúc lợi và bảo hiểm xã hội, phân chia lại tiếng nói, quyền và lợi,...)¹⁰

3.2.3. Nước Anh sẽ ra sao?

3.2.3.1. Chia rẽ về chính trị

- Gibraltar, Bắc Ailen, Scotland,... có thể đòi ly khai, thậm chí Liên hiệp Vương quốc Anh có thể tan rã

➤ Nước Anh sẽ bị suy yếu?

- Nước Anh sẽ bị phân rã, chia rẽ, do mâu thuẫn sâu sắc giữa các đảng phái, các địa phương, các nhóm dân (ủng hộ và phản đối Brexit) trong nước Anh?

⁷ Câu chuyện “Brexit” được đánh giá không chỉ dừng lại ở những hệ lụy đối với nền kinh tế Anh mà còn dẫn tới những tác động xấu tới sự gắn kết của toàn khu vực. Theo kết quả một cuộc thăm dò dư luận do hãng Ipsos-MORI thực hiện, có gần 50% số người được hỏi tại 8 nước thành viên EU (gồm Bỉ, Pháp, Đức, Hungary, Italia, Ba Lan, Tây Ban Nha và Thụy Điển) đã bày tỏ mong muốn có cơ hội được như các cử tri Anh, nghĩa là được tham gia bỏ phiếu về việc nước mình có nên tiếp tục ở lại EU hay không. Dẫn theo <http://tvck.vn/phan-tich-ky-thuat/brexit-tac-dong-the-nao-den-kinh-te-anh-167.html>.

⁸ Ước tính, cán cân thương mại của Đức đối với Anh có thể bị giảm 6,8 tỷ Euro/năm, trong đó ngành ô tô của Đức thất thu đến ~2 tỷ Euro. Thiệt hại đối với các doanh nghiệp Pháp là khoảng hơn 3 tỷ Euro/năm.

⁹ Theo Pew, hai nước có quan điểm không ủng hộ EU cao hơn cả Anh là Hy Lạp với tỷ lệ chiếm tới 71%, Pháp là 61%, trong khi Anh có 48%. Kết quả ở các nước khác như Đức là 48%, Tây Ban Nha 49%, Hà Lan 46% hoặc Thụy Điển 44% gần với những con số mà mọi người thấy ở Anh. Dẫn theo <http://vnexpress.net/tin-tuc/the-gioi/phan-tich/tac-dong-cua-brexit-toi-eu-va-viet-nam-duoi-goc-nhin-chuyen-gia-duc-3427618.html>.

¹⁰ Theo tiến sĩ Enrico Fels, Trung tâm Nghiên cứu quốc tế, Đại học Bonn, Đức, nếu không có cải cách, các chiến dịch rời khỏi EU của các nước thành viên có thể tăng trong tương lai, khi Anh có thể khôi phục sau Brexit và tăng trưởng kinh tế nhanh hơn EU. Điều này có thể ngăn EU ổn định và ảnh hưởng tới cả các khu vực khác. Dẫn theo <http://vnexpress.net/tin-tuc/the-gioi/phan-tich/tac-dong-cua-brexit-toi-eu-va-viet-nam-duoi-goc-nhin-chuyen-gia-duc-3427618.html>.

3.2.3.2. Kinh tế Anh hứng “sốc”

- Theo chính phủ Anh, GDP của Anh có nguy cơ mất khoảng 100 tỷ GBP (xấp xỉ 145 tỷ USD) trong năm 2020, người dân Anh sẽ bị mất khoảng 950.000 việc làm, đẩy tỷ lệ thất nghiệp lên 3%.
- Bộ Tài chính Anh cảnh báo Brexit sẽ lập tức làm cho đồng bảng Anh mất giá 12%, đẩy giá thực phẩm, tiền thuê nhà và chi phí du lịch ở châu Âu tăng lên.
- Nhìn tổng thể, chính phủ Anh ước tính, nếu “đào thoát” khỏi EU, quy mô nền kinh tế nước này sẽ giảm 3,8%-7,5% tính đến năm 2030.
- Tác động lâu dài hơn có lẽ sẽ liên quan tới thương mại quốc tế của Anh, bởi Anh sẽ phải đàm phán lại các điều khoản thương mại với các nước EU, cũng như với 161 thành viên WTO, vì lâu nay Anh được đại diện bởi EU tại tổ chức này.
- Theo nghiên cứu của trường Kinh tế và khoa học chính trị Luân Đôn, sự sụt giảm về FDI liên quan đến Brexit có thể kéo dài 10 năm, kéo FDI vào Anh giảm 22% cùng kỳ. Nghiên cứu này thậm chí còn cho rằng dòng vốn FDI sẽ tháo chạy khỏi nước Anh do những bất ổn liên quan đến các thỏa thuận thương mại trong tương lai, chi phí hoạt động của các công ty đa quốc gia tăng, hay có thể là việc tiếp cận thị trường chung (EU) khó khăn hơn trước¹¹.
- Theo IMF, trong trường hợp **lạc quan nhất**, khi Anh vẫn được tiếp cận thị trường chung và nhanh chóng xua tan bất ổn, GDP của Anh sẽ giảm 1,4% vào năm 2021. Còn theo **kịch bản xấu**, tức Luân Đôn bị chặn đường vào thị trường chung EU, tổn thất về GDP sẽ lên đến 4,5%. Người tiêu dùng và các doanh nghiệp Anh có thể bị thiệt hại đến 9 tỷ bảng (13,2 tỷ USD) tiền thuế nhập khẩu bổ sung mỗi năm. Như vậy, IMF cảnh báo, Anh có thể tiết kiệm được một khoản khá đáng kể vào ngân sách EU sau khi rút khỏi liên minh, nhưng con số này chỉ như “muối bỏ bể” trong dài hạn, khi so với tổn thất nảy sinh do bất ổn và chi phí thương mại tăng gấp nếp¹².
- Không những thế, Luân Đôn rất có thể sẽ đánh mất vị thế là trụ cột tài chính của châu Âu nói riêng và thế giới nói chung. FDI cũng theo đó mà tìm đường đến các nước khác ở “lục địa già” như Pháp, Đức hay Ý. Đồng bảng Anh mất giá, nền kinh tế

¹¹ Tổng FDI vào Anh tính tới thời điểm này đạt khoảng 1.000 tỷ bảng (khoảng 1.418 tỷ USD), 50% trong số này là từ các nước thành viên EU. Trong trường hợp nước Anh rời khỏi EU thì vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài, thay vì đổ vào Anh, sẽ chuyển hướng sang Pháp hoặc Đức, Italy. Bên cạnh đó, London cũng sẽ không được hưởng những ưu đãi như thuế nhập khẩu ở mức thấp hoặc bằng 0% khi tiếp cận thị trường 58 nước tham gia 36 thỏa thuận thương mại của EU. Mặc dù vậy, con số này có thể thay đổi tùy thuộc vào các cuộc đàm phán giữa Anh và EU trong vòng ít nhất hai năm tới.

¹² Trong khi các nước mất nhiều công sức để hội nhập, giảm mọi chi phí thủ tục, tạo ra của cải công ăn việc làm, đột nhiên Anh lại tách khỏi EU sẽ có rất nhiều chuyện rắc rối, thiệt hại. Các nhà đầu tư đang khai thác ưu thế của nhau giờ tách ra sẽ mất những ưu thế. Tất cả các lợi thế cộng hưởng sẽ mất đi. Lúc này, các nhà đầu tư vào Anh sẽ phải thiết lập lại thị trường và mất nhiều thời gian, chi phí cho những thủ tục khác.

chao đảo, các công ty Anh khi đầu tư ra nước ngoài sẽ phải tính toán lại kế hoạch của họ.

4. Brexit và Việt Nam

Có thể nói, nếu Anh rời EU, chắc chắn sẽ có tác động đến Việt Nam, song hiện vẫn chưa có tính toán cụ thể, và cũng rất khó xác định chính xác, nhưng về cơ bản là không lớn.

- Về lý thuyết, *đầu tư trực tiếp (FDI) của Anh vào Việt Nam* cũng có thể bị tác động tiêu cực, song không đáng kể, do hiện nay FDI của Anh vào Việt Nam không nhiều lắm.

+ Tuy nhiên đầu tư mới có thể bị ảnh hưởng, do khi kinh tế trong nước suy thoái, chính phủ Anh sẽ coi trọng đầu tư nội địa, tạo thêm công ăn việc làm cho người dân, nên sẽ hạn chế chuyển tiền và công nghệ ra nước ngoài.

+ Theo Cục Đầu tư nước ngoài (Bộ Kế hoạch và đầu tư), tính lũy kế đến hết tháng 12/2015, Anh hiện đang đầu tư vào 241 dự án tại Việt Nam, với tổng vốn đăng ký đạt 4.739,3 triệu USD, đứng thứ 15 trong số 110 đối tác đầu tư tại Việt Nam. Ngoài ra, các công ty Anh thuộc British Virgin Island đã đầu tư vào 623 dự án tại Việt Nam với tổng số vốn 19.275,31 triệu USD¹³.

Tuy nhiên, ở chiều ngược lại, các dự án đầu tư của Việt Nam tại Anh sẽ chịu ảnh hưởng nhiều hơn. Theo Cục Đầu tư Nước ngoài, lũy kế đến hết năm 2015, Việt Nam có khoảng 1.049 dự án đầu tư tại Anh, tổng vốn đăng ký đạt 2.0774,7 triệu USD, nhưng tốc độ đầu tư tính theo giá trị có xu hướng giảm sau giai đoạn 2010, chỉ còn đạt 774,8 triệu USD.

Về thương mại song phương, Anh và Việt Nam chỉ hợp tác với quy mô nhỏ, khoảng 5,4 tỷ USD (2015), gần bằng KNNK của Đức từ Anh chỉ trong tháng 4 năm nay. Việt Nam cũng có thặng dư thương mại lớn với Anh trong thời gian dài, khoảng 4,8 tỷ USD (2015). Trong số các bạn hàng của Việt Nam, Anh chỉ chiếm vị trí rất khiêm tốn, 2,9% tổng KNXXK và 0,44% tổng KNNK của Việt Nam (tương đương 15% giá trị xuất khẩu của Việt Nam vào khu vực EU). Hơn nữa, hầu hết các mặt hàng nhập khẩu từ Anh đều có thể được thay thế tương đối dễ dàng. Do đó, đối với Việt Nam, những tác động trực tiếp từ việc Anh ra đi là không lớn và các bất lợi đó có thể được bù đắp bởi các đàm phán song phương giữa hai nước. Tuy nhiên, trong trung và dài hạn, khi kinh tế châu

¹³ Vốn đầu tư của các nhà đầu tư Vương quốc Anh tập trung nhiều nhất trong lĩnh vực kinh doanh bất động sản, với 8 dự án có tổng vốn đầu tư đăng ký 2,06 tỷ USD, chỉ chiếm 3,6% về số dự án nhưng chiếm 46,43% tổng vốn đầu tư đăng ký. Lĩnh vực công nghiệp chế biến, chế tạo đứng thứ hai và thu hút được số lượng dự án nhiều nhất với 79 dự án, tổng vốn đầu tư đăng ký 1,37 tỷ USD, chiếm 35,59% số dự án và 30,98% tổng vốn đầu tư đăng ký. Lĩnh vực khai khoáng đứng thứ 3, chiếm 15,58% tổng vốn đầu tư đăng ký.

Âu bị ảnh hưởng tiêu cực thì xuất khẩu của Việt Nam khó mà tích cực được. Nhu cầu nhập khẩu sẽ giảm, các rào cản sẽ được Anh đặt ra để bảo vệ, vì thế xuất khẩu sẽ khó khăn hơn..

Tác động thực sự ở đây bắt nguồn từ những bất ổn về tương lai của EU, do Anh là nước xuất khẩu rất nhiều vào EU và vai trò của Anh trong EU rất lớn, nên Anh rời đi, EU sẽ yếu hơn. Cho nên, mặc dù những tác động trực tiếp từ việc Anh ra đi là không lớn nhưng sẽ có những tác động đến quan hệ giữa Việt Nam với EU (EU hiện là thị trường xuất khẩu lớn thứ 2 của Việt Nam, chiếm tới 19,1% KNXK và 6,3% KNNK của Việt Nam).

Ảnh hưởng lớn nhất đến Việt Nam nếu Anh rời khỏi EU chính là triển vọng của Hiệp định thương mại FTA giữa EU và Việt Nam. Hiệp định thương mại này, với rất nhiều thỏa thuận phức tạp, đã được ký kết vào tháng 12/2015 với toàn bộ văn kiện được công bố rộng rãi từ đầu tháng 1 năm nay. Tuy nhiên do hiệp định này chưa được phê chuẩn bởi Nghị viện châu Âu, đàm phán có thể phải bắt đầu lại một cách riêng rẽ giữa Việt Nam với Anh và Việt Nam với EU (không có nước Anh). Trong cả hai trường hợp, vấn đề có lẽ là sự khác biệt thời gian cho các thủ tục hành chính hơn là việc phải đàm phán lại từ đầu.

Vấn đề ảnh hưởng lớn thứ hai có lẽ là tỷ giá, ít nhất là biến động trong ngắn hạn, tác động tiêu cực đến các sản phẩm xuất khẩu của Việt Nam sang Anh. Vì bảng Anh giảm giá sẽ khiến các sản phẩm của Việt Nam đắt đỏ hơn ở Anh và EU, trong khi sản phẩm của Anh lại có lợi thế trên thị trường toàn cầu.

Vậy, Việt Nam phải ứng phó thế nào với Brexit?

Việc Anh rời EU sẽ khiến xuất nhập khẩu của Việt Nam giảm hoặc gặp nhiều khó khăn. Tuy nhiên, có thể các đàm phán thương mại song phương giữa hai nước sẽ tạo ra những thuận lợi mới cho Việt Nam. Vì thế, chúng ta cần tăng cường đàm phán các hiệp định này một cách linh hoạt và khôn ngoan.

Về xuất nhập khẩu và đầu tư, Việt Nam cần tìm thêm thị trường mới để giảm sự đi xuống của hoạt động xuất nhập khẩu và đầu tư từ Anh và EU.

Sau Brexit, giá trị đồng bảng Anh và đồng Euro đang mất giá và rất có thể, vị thế của chúng so với các ngoại tệ khác như USD, yên Nhật, thậm chí cả NDT về lâu dài sẽ sa sút tương đối. Trong mối tương quan đó, VND sẽ tăng giá, kéo theo giá hàng xuất khẩu của Việt Nam tăng, tính cạnh tranh giảm. Bởi vậy, dù Ngân hàng Nhà nước (NHNN) áp dụng tỷ giá trung tâm nhưng về tổng quan, tỷ giá tăng, thị trường xuất khẩu sẽ bị ảnh hưởng. Tiếp theo, cần theo dõi sát hơn diễn biến của đồng NDT. Đến nay, đồng tiền này đã mất giá trên 1%. Nếu Trung Quốc phá giá đồng NDT mạnh hơn để hỗ

trợ xuất khẩu của họ vào châu Âu, thì hàng hóa của Việt Nam sẽ bị tác động khá mạnh. Hàng nhập khẩu từ Trung Quốc vào Việt Nam cũng có thể tăng giá. Với thị trường nhập khẩu lớn nhất như Trung Quốc, nếu tỷ giá không được điều chỉnh kịp thời sẽ gây ra những bất ổn cho nền kinh tế Việt Nam. Nếu tình trạng nhập siêu kéo dài, sẽ làm tăng nhu cầu ngoại tệ, tác động đến tỷ giá giữa tiền đồng và các đồng tiền khác. Bởi vậy, NHNN cần có những điều chỉnh kịp thời để ổn định tỷ giá.

5. Từ Brexit có thể thấy gì với ASEAN?

Có lẽ, trước mắt, ASEAN sẽ chưa phải đối diện với khả năng một thành viên nào đó rời đi. Dù hiện nay, ASEAN vẫn có những hạn chế, nhưng hiệp hội vẫn phục vụ khá tốt lợi ích của các nước thành viên. ASEAN cũng mới hội nhập chủ yếu về mặt thương mại và đầu tư, chưa (không) hướng đến mô hình “siêu nhà nước” kiểu EU. Với các chính sách khác, đặc biệt là lao động và di cư, các quốc gia ASEAN vẫn giữ được quyền tự chủ của mình. Đồng thời, các quyết định của ASEAN cũng được đưa ra trên nguyên tắc tham vấn, đồng thuận, nên khả năng các nước thành viên bất mãn với ASEAN và đòi rời khỏi khối là rất thấp. Điều này càng được khẳng định bởi việc Hiến chương ASEAN không đề cập tới khả năng hay quy trình một nước thành viên rời khỏi khối.

Mặc dù vào thời điểm này, tranh chấp Biển Đông đang gây chia rẽ ASEAN, nhưng rất ít có khả năng điều đó sẽ đẩy một nước nào đó vào thế phải rời ASEAN. Nhìn tổng thể, ASEAN vẫn là một diễn đàn (một câu lạc bộ) và một công cụ hữu ích để giúp các nước thành viên kiểm soát cuộc tranh chấp và nâng cao vị thế đàm phán trong quan hệ với Trung Quốc. Có khả năng khác là một số nước có thể tìm kiếm các dàn xếp bên ngoài ASEAN để giải quyết cuộc tranh chấp, qua đó làm giảm vai trò trung tâm của ASEAN. Nhưng kể cả như vậy cũng không dẫn tới việc các nước này muốn rời khỏi ASEAN, bởi lợi ích mà ASEAN mang lại cho các nước thành viên là không nhỏ¹⁴.

Mô hình và phương thức hoạt động của ASEAN và EU rất khác biệt. Các nước EU hội nhập sâu hơn về kinh tế lẫn chính trị, an ninh và chính sách đối ngoại. Các quốc gia thành viên phải hy sinh một phần chủ quyền của mình khi trao quyền quyết định nhiều chính sách quốc gia cho các cơ quan của EU. Điều này dẫn tới các mâu thuẫn giữa lợi ích quốc gia với lợi ích tổ chức và lợi ích các thành viên khác, nhất là trong giai đoạn khủng hoảng.

¹⁴ Theo tiến sĩ Enrico Fels, Trung tâm Nghiên cứu quốc tế, Đại học Bonn, Đức, "nếu sự chia rẽ về các vấn đề quan trọng như tranh chấp Biển Đông hoặc vai trò khu vực của Trung Quốc gia tăng trong tương lai, sự rút lui khỏi ASEAN có thể xảy ra, nhưng không xảy ra sớm. Hơn thế, các nước thành viên không phải đối diện với lượng đáng kể dân số trong nội địa có quan điểm chống ASEAN, một sự khác biệt lớn với nhiều nước EU". Dẫn theo <http://vnexpress.net/tin-tuc/the-gioi/phan-tich/tac-dong-cua-brexit-toi-eu-va-viet-nam-duoi-goc-nhin-chuyen-gia-duc-3427618.html>.

Từ thực tế tồn tại của EU cho đến nay, đặc biệt là qua sự kiện Brexit, thiết nghĩ ASEAN cần thận trọng trong việc thúc đẩy hội nhập, nhất là hội nhập về chính trị, an ninh cũng như trong các lĩnh vực nhạy cảm như di cư hay thị trường lao động. Có lẽ (hoặc chắc chắn) các nước ASEAN cũng hiểu rõ bài học này, và mức độ hội nhập hạn chế hơn và có chọn lọc hơn của ASEAN so với EU hiện nay là một minh chứng cho điều đó¹⁵.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Việt Anh, *Tác động của Brexit tới EU và Việt Nam dưới góc nhìn chuyên gia Đức*, <http://vnexpress.net/tin-tuc/the-gioi/phan-tich/tac-dong-cua-brexit-toi-eu-va-viet-nam-duoi-goc-nhin-chuyen-gia-duc-3427618.html>;
2. *Tác động của Brexit tới Việt Nam?*, ngày 24 tháng 6/2016, http://www.bbc.com/vietnamese/vietnam/2016/06/160624_brexit_impact_vietnam_comment;
3. Nguyễn Mạnh - Lê Huyền, *Brexit có tác động tới FDI Anh - Việt?* dẫn theo <http://cafef.vn/brexit-co-tac-dong-toi-fdi-anh-viet-20160623155927508.chn>
4. Trần Ngọc, Thứ 4, ngày 15/06/2016, *WSJ: Việt Nam chịu thiệt hại lớn nếu Anh rời EU*, dẫn theo <http://cafef.vn/wsj-viet-nam-chiu-thiet-hai-lon-neu-anh-roi-eu-20160615142207223.chn>;
5. Lê Anh, Thứ 6, ngày 25/09/2015, *Đẩy mạnh tiếp cận thị trường EU*, *Chinhphu.vn* (<http://cafef.vn/vi-mo-dau-tu/day-manh-tiep-can-thi-truong-eu-20150925163538196.chn>)
6. Thùy Vinh, *Có nên lo lắng thái quá về tác động của Brexit?*, theo <http://baodautu.vn/co-nen-lo-lang-thai-qua-ve-tac-dong-cua-brexit-d47837.html>;
7. *Tác động của Brexit đến ASEAN và Việt Nam*, ngày 29/6/2016, dẫn theo <http://nghiencuuquocte.org/2016/06/29/brexit-tac-dong-asean-viet-nam/>
8. Anatole Kaletsky, “Brexit’s Impact on the World Economy”, *Project Syndicate*, 17/06/2016;
9. Khánh Ly, Thứ Ba, 21/6/2016, *Brexit sẽ tác động thế nào đến kinh tế châu Á?* dẫn theo <http://vneconomy.vn/the-gioi/brexit-se-tac-dong-the-nao-den-kinh-te-chau-a-20160621073716629.htm>;
10. Thành Long, *Brexit tác động thế nào đến nền kinh tế Việt Nam?* dẫn theo <http://www.daikynguyenvn.com/kinh-doanh/brexit-tac-dong-the-nao-den-nen-kinh-te-viet-nam.html>;

¹⁵ <http://vnexpress.net/tin-tuc/the-gioi/phan-tich/chuyen-gia-viet-brexit-co-the-khien-chu-nghia-dan-toc-troi-day-3427754.html>

11. Tuấn Ngọc, ngày 26/6/2016, *Tác động từ Brexit sẽ chưa dừng lại, thị trường đối diện áp lực điều chỉnh sâu?* Theo <http://cafef.vn/tac-dong-tu-brexit-se-chua-dung-lai-thi-truong-doi-dien-ap-luc-dieu-chinh-sau-20160626135804278.chn>;
12. Nha Trang, ngày 02/7/2016, *Tác động của Brexit cần đặt trong dài hạn*, dẫn theo <http://www.kinhtedothi.vn/kinh-te/thi-truong-tai-chinh/2016/07/81034FE3/tac-dong-cua-brexit-can-dat-trong-dai-han/>.
13. Quốc Hưng, ngày 27/6/2016, *Tác động của Brexit đối với Đông Nam Á*, dẫn theo <http://baoquangnam.vn/the-gioi/201606/tac-dong-cua-brexit-doi-voi-dong-nam-a-684732/>
14. *Việt Nam cần tăng tính chủ động ứng phó tác động từ Brexit?*, ngày 29/06/2016, theo <http://vov.vn/kinh-te/viet-nam-can-tang-tinh-chu-dong-ung-pho-tac-dong-tu-brexit-525128.vov>;
15. Long Tran, *Tác động của Brexit lên nền kinh tế thế giới*, dẫn theo http://thebusiness.vn/bai-viet/tac-dong-cua-brexit-len-nen-kinh-te-the-gioi_1430.html;
16. Hồng Phúc, 25/6/2016, *Brexit có thể phủ bóng lên kinh tế Việt Nam*, theo <http://www.thesaigontimes.vn/148150/Brexit-co-the-phu-bong-len-kinh-te-Viet-Nam.html>;
17. Nguyễn Trí Hiếu, ngày 28/6/2016, *Anh rời EU: Tiêu cực đến thương mại, đầu tư giữa Việt Nam và EU?* theo <http://cafef.vn/anh-roi-eu-tieu-cuc-den-thuong-mai-dau-tu-giua-viet-nam-va-eu-20160628074918516.chn>
18. Vân Hồng, *Ảnh hưởng của Brexit: Thế giới rung động, Việt Nam chao đảo*, ngày 27/06/2016, dẫn theo <http://vntinnhanh.vn/the-gioi/anh-huong-cua-brexit-the-gioi-rung-dong-viet-nam-chao-dao-107659>